

ТВОРЧИЙ І ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ПЕТРА СОБКА

До 85-річчя художника

Микола Дьомін
мистець, педагог,
член Національної спілки
художників України,
м. Київ

Волинський художник *Петро Собко* у своїй творчості відтворив дивовижно романтичний і суворий світ первозданної природи, що рясніє гармонійними оазами і контрастами. До такого світосприйняття дійсності налаштовує глядача доробок мистця, що увібрав у себе широкий діапазон творчої думки, тематичної наповненості й колористичної напруги. Свого часу автор побував на багатьох пленерах однієї шостої земної суші планети й відобразив у своїх творах краєвиди заходу і сходу, півдня і крайньої півночі. Під час творчих відряджень від Художнього фонду УРСР у 70–80-х роках минулого століття до Балтійського моря, на Далекий Схід і Камчатку та після поїздок в часи Незалежності на Апеннінський півострів та острів Капрі художник переконався, що краєвиди України – такі ж прекрасні й неповторні, як і пейзажі екзотичних країн.

Внутрішні переживання мистця, його ідеологічні переконання ніби нашаровувались на його художню творчість. І не дивно, що значний доробок автора акумулює екстремальні асоціації душі українця й екстраполює їх у художні твори, де екстрими та катаклізми природи суголосні суспільним потрясінням нашої доби. Своєю напругою його твори суголосні з рерхівськими, вони наче передрікали майбутні суспільні катаклізми в Україні.

Петро Собко народився 4 травня 1936 року в селі Михальє Володимир-Волинського (нині Іваничівського) району на Волині. Після восьмирічної школи (1948–1949) брав приватні уроки в місцевих художників у Володимирі-Волинському й отримав ази початкової мистецької освіти. 1952 року Петро навчався ліпленню у скульптора *Миколи Тарана*. У місті юнак зазнався демократичною інтелігенцією, зокрема з істориком *В.Л. Ковальським*. Захоплення історією рідного краю, зближення з демократичною інтелігенцією мали позитивний вплив на художника. Але водночас Собко відчув на собі прискіпливу увагу органів держбезпеки й потрапив під їхній негласний нагляд – в країні тоді панувала сталінська тиранія.

1955 року в бригаді майстрів – малярів і однодумців – Собко виконував роботи з відновлення церков на Волині. Цього ж року вступив до Львівського училища прикладного і декоративного мистецтва ім. Івана Труша на відділ скульптури. Через травмування в автопригоді взяв академічну відпустку і працевлаштувався на шахту в м. Нововолинськ. Закінчив тут 10-й клас вечірньої школи. Наступного року, запізнівшись на вступні іспити в Одеське художнє училище, повернув у Кишинівське на відділ живопису, де був зарахований на другий курс. 1961 року, захистивши на відмінно дипломну роботу «Переправа через Дністер», Петро Собко вступив на факультет живопису Київського державного художнього інституту.

На початку 60-х років минулого століття в Україні активізувалося політичне і культурне життя, що увійшло в історію під назвою «хрущовська відлига». 1962 року в Києві у Жовтневому палаці розпочав роботу Клуб творчої молоді «Сучасник» – спершу під егідою комітету комсомолу. Від художнього інституту в оргкомітет клубу були делеговані Петро Собко і *Микола Малишко*. Проте клуб звільнився від ідеологічної опіки і переріс у неформальний національно-патріотичний рух. Серед діячів і слухачів клубу були *Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Михайлина Коцюбинська, Микола Вінграновський, Петро Засенко, Алла Горська, Віктор Зарецький, Веніамін Кушнір, Віталій Губенко* та ін. У клубі творчої молоді влаштувалися різноманітні творчі вечори, лекції, виставки творів молодих художників. Особливу увагу Петра Собка привертала лекція з теорії образотворчого мистецтва відомого художника-педагога, теоретика мистецтва *Миколи Миколайовича Писанка*, на яких творча молодь і студентство пізнавали нові шляхи образотворення.

Петро Собко і Микола Дьомін у художника в майстерні Волинської організації НСХУ, м. Луцьк

1967 року Петро Собко успішно закінчив художній інститут, захистивши дипломну роботу «Доярки» у майстерні професора **Віктора Пузиркова**. Трудову діяльність молодий художник розпочав на Донбасі, у м. Жданові (Маріуполь). Там він працював у художніх майстернях Донецького художнього фонду УРСР і спілкувався з відомими шістдесятниками Аллою Горською та Віктором Зарецьким, коли вони виконували мозаїки для міста.

Від 1969 року Петро Собко замешкав на Волині, у Луцьку. Тут він працював у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР, виконував творчі замовлення, змальовував портрети знаних людей Волині, створював пейзажі, натюрморти. Брав участь у республіканських, обласних і міських художніх виставках. У цей час Петро Собко створив такі живописні роботи, як «Волинський пейзаж з річкою Стир» (1969), «Портрет матері Тетяни Антонівни», «Портрет учителя малювання Андрія Тимчака», «Шахта Нововолинська» (усі – 1970 року), «Портрет батька Степана Дмитровича», «Натюрморт з рибиною» (обидва – 1972), «Мисливські угіддя. Волинь» (1977) та ін.

Звичайний день на Камчатці

Ключівські вулкани восени

Волинське Полісся

Ріка Камчатка

Селище Івашка

1978 року Петро Собко вирушає у творче відрядження в Прибалтику. Тут були написані твори «Порт Клайпеди», «Поромна переправа в Клайпеді», «Старий Каунас», «Клайпедський яхт-клуб», «Вітрильник «Товариш» (усі – 1978) та ін. Живопис у цих роботах експресивний, соковитий, побудований на колірних і тонових контрастах.

Першу піврічну мандрівку (1979 року) на Далекий Схід і Камчатку Петро Степанович здійснив з волинським художником *Дмитром Латишевим*. Вражений величною природою Камчатки, Собко вирушає туди вдруге, але вже сам – аж на шість років. Тут художник написав низку портретів мужніх людей: робітників, мисливців, лоцманів, рибалок. Неодноразово плавав з ними на риболовецькому сейнері на Карагинський острів, Командорські острови, де відвідав могилу *Вітуса Беринга* – Арій-камінь. Щоб зафіксувати на полотні дивовижні краєвиди екзотичної природи, художник піднімався на камчатські хребти і сопки, спускався в ущелини, розпадки і долини річок Камчатки, ризикував життям при зустрічі з ведмедем, тому й брав рушницю й патронташ разом з етюдником і рюкзаком. Сторожко відпочивав біля вогнища, коли один бік обпікало жаром, а інший замерзав, чи в засипаному снігом наметі з хвої очікував закінчення несподіваного бурану.

Неймовірно, незбагненно... Схоже на якесь ірреальне марево, на дивовижний химерний сон... І все заради мистецтва – відтворення мінливої неповторної миті первозданної краси, що стає вічністю на полотні художника! Під час перебування на Камчатці Петро Собко офіційно вважався художником у творчому відрядженні і кілька разів змінював своє місце розташування. Це селища Івашка, Карага, міста Ключі, Усть-Камчатськ та ін. Міські чи селищні ради завжди йшли назустріч художнику, розміщували його в гуртожитках чи готелях. Від основної бази розташування, бувало, відходив більш як на 20 кілометрів. Під кінець своєї мандрівки у краю Беринга Собко придбав човна «Казанку», а на зиму ще й лижі...

Другий шестирічний десант Петра Собка на Камчатку – важкий і романтичний – був надзвичайно плідним. За цей період він створив серію робіт, об'єднаних назвою «Симфонія Камчатки». Ця серія налічує понад сто творів, у які мистець вклав душу й блискучу майстерність живописця-колориста. Серед робіт серії: «Звичайний день на Камчатці» (1983), «Вулкан Зарічний», «Ключевські вулкани восени» (обидва – 1984), «Вулкан Швелуч влітку і восени», «Усть-камчатський мис узимку», «Камчатський хребет», «Острів Беринга», «Ворота Петропавловсь-

Захід сонця на березі Тихого океану

Весна

ка-Камчатська», «Острів Карагинський, річка Біла», «Мис Африка», «Гора Чаклунка», «Карагинський розпадок» (усі – 1985) та багато інших.

Твори цієї серії можна охарактеризувати як єдиний мажорний акорд майстра пензля, як данину тим пам'ятним рокам його камчатської епопеї, яка, безумовно, увійде в історію українського мистецтва. Колористичний лад серії сповнений повітря і світла. У картинах відчувається, як потужні атмосферні фронти струмують, обтікаючи діючі вулкани та сопки. В усій цій вічній світовій драмі й гармонії виникнення та руйнування матеріальних процесів простежується глибинна основа буття.

Збагатившись творчим доробком і незабутніми враженнями, 1986 року Петро Собко повернувся на Волинь, у Луцьк. У залах Волинської організації СХУ він влаштував звітну персональну виставку зробленого за ці роки. Експозиція подивувала глядачів своєю новизною; навколо творів точилися дискусії. Доробок художника порівнювали то з творчістю *Миколи Реріха*, то з північними краєвидами *Рокуелла Кента*, але байдужих на було. Проте всупереч цьому успіху, почалось гоніння і замовчування автора. Цьому посприяла і давня прискіплива увага органів держбезпеки до особи Петра Собка, і те, що не всім

Каунас

Острів Карагинський, річка Біла

був до вподоби великий творчий потенціал художника та поява на мистецькому небосхилі Волині такого майстра пензля. Але мистець не нарікав, він шкодує лише за тим, що упродовж цих двадцяти років від його далекосхідної епопеї потрібно було займатися не творчістю, а іншою роботою, зокрема і знайомою йому скульптурою та роботою в камені.

За час вимушеної внутрішньої еміграції Петро Собко створив низку чудових портретів, натюрмортів та пейзажів Волині, що становлять основний творчий доробок художника. Це такі роботи, як «Натюрморт з фруктами» (1994), «Полісся» (1995), «Чорне море біля Сергіївки» (1996), «Дорога в лісі. Волинь» (2005), «Озеро Пісочне», «Чорне море», «Натюрморт» (усі – 2006), «Балта», «Пагорби Балти», «Чорне море під Одесою» (усі – 2007) та ін. Демократичні зрушення в суспільстві дали змогу Петрові Собку знову зазвучати на Волині й всеукраїнському контексті на повний голос.

Від 2006 року почалася творча реабілітація художника. У художньому музеї Луцька відбулася його персональна виставка «Колористична симфонія Камчатки. Край Беринга у творчості волинського художника Петра Собка. Малярство 1980–1986 рр.», присвячена 70-му ювілею май-

Захід сонця в прогоці Літке

В майстерні у Петра Собка:
волонтер Олександр Кваша, живописець Петро Собко, мистець Микола Дьомін

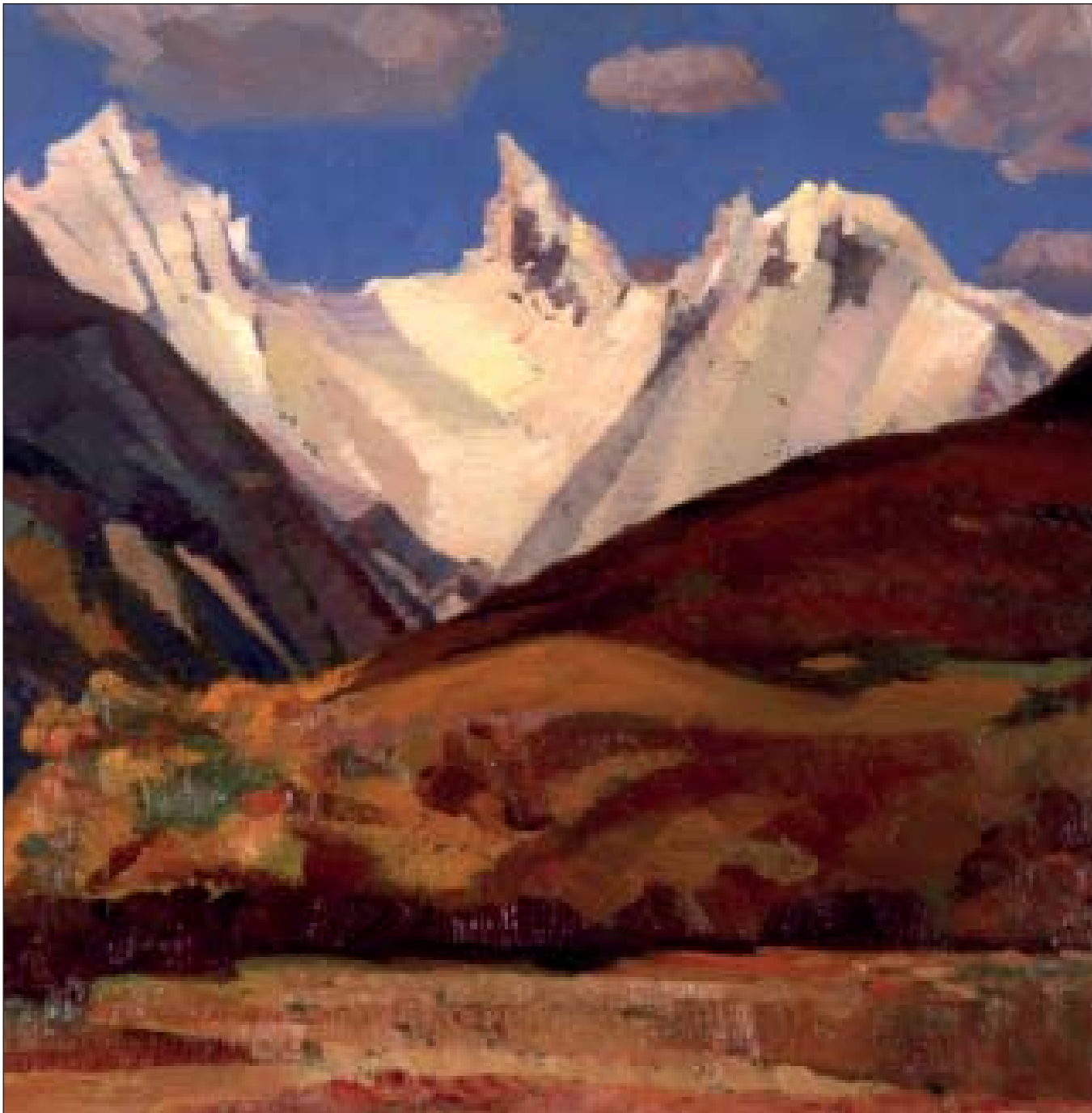
В Музеї сучасного мистецтва Корсаків у Луцьку:
волонтер, громадський діяч О. Кваша, живописець П. Собко, мистець М. Дьомін

Натюрморт зі щуками

На тлі в'їзної вежі Луцького замка: волонтер Олександр Кваша,
живописець Петро Собко, мистець Микола Дьомін

Камчатський хребет, гора Чортів палець

стра пензля. У кінці 2007 року відбулася презентація творчості Петра Собка в Луцькій арт-галереї НСХУ, де було представлено найбільш повний доробок мистця: етюди, пейзажі, портрети, композиції різних років. Ювілейна виставка майстра пензля мала широкий відгук у місцевій та всеукраїнській пресі. Творчість художника висвітлювалась у журналах «Образотворче мистецтво», «Вітчизна», «Київ», «Визвольний шлях», газетах «Літературна Україна», «Культура і життя», «Віче» та ін. Волинське телебачення створило короткометражний фільм, у якому презентовано життя і творчість художника Петра Собка.

Нині у художника багато творчих планів. Весняної пори 2009 року мистець побував на пленері в Італії. Написав кілька пейзажів Везувія (один з них був представлений на всеукраїнській виставці), побував на острові Капрі, у Помпеї. У Римі слухав Великодне звернення Папи

Римського до вірян URBI ET ORBI, мав хвилюючі зустрічі з українцями на площі Гарібальді. За цей період Петро Собко побував на багатьох творчих пленерах і в Україні. Він писав краєвиди Причорномор'я, Бессарабії, Придністров'я, Буковини, Поділля, Карпат, Полісся, Криму. Тепер до творчості Петра Собка посиленна увага як мистецької громадськості, так і колекціонерів, зокрема й зарубіжних.

Твори мистця зберігаються у Волинському краєзнавчому музеї, Художньому музеї Луцька, Картинній галереї Ковеля, Картинній галереї м. Балти на Одещині, в приватних колекціях України, Росії, Польщі, Італії.

Творчість художника, його подвижницька стежа у національній художній культурі долучає нас до вічних обертів краси і правди мистецтва. ■

Затока Нижньокамчатська (тут будував свої кораблі Вігус Берінг)

Література

1. Петро Мельник. У височинь мистецтва, в далечинь краси (Про творчість Петра Собка). Українець. 2006. С. 32–34.
2. Микола Дьомін. Колористичний лад малярства Петра Собка. Образотворче мистецтво. 2008. С. 132–133.
3. Микола Дьомін. Українські краєвиди і камчатські сопки у творчості волинського художника Петра Собка. Вітчизна. 2008. С. 171–176.
4. Тамара Левицька. Екстремальні малярські пленери волинського художника Петра Собка. Визвольний шлях. Квітень-червень 2008. С. 131–136.
5. Петро Собко. Пам'ятнику бути! Олена Пчілка. Віче-інформ. № 11. 19-25 березня 2009. С.1.
6. Петро Собко. Камчатка. Каталог. Волинська організація НСХУ. 2008. С. 28.
7. Валентина Сидько. Волинський художник святив паску в Помпеї. А українською ковбасою і шинкою смакував прямо на площі Гарибальді. Віче-інформ. 11–17. 06. 2009. № 23. С. 16.
8. Степанченко О. На Волині пройшов пленер знаних художників. О. Степанченко. Відомості. 2010. 2–8 груд. С.13.
9. Зінько Д. 4 травня 75 років від дня народження П.С. Собка (1936) – українського художника. Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік. Волин. краєзнав. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. Луцьк, 2015. С. 123–127.
10. Микола Дьомін. Вулканічна колірна стихія (Про творчість Петра Собка). Київ. 2011. С. 187–192.
11. Ганна Стульська. Він живе подорожуючи. Мандрівний художник Петро Собко. Туризм: враження від Камчатки, Прибалтики, Італії, України та інших куточків світу. Культура і життя.. 28.10.2011. № 43. С. 1.
12. Микола Дьомін. Симфонія краєвидів Петра Собка. Літературна Україна. 21 червня 2012. № 25 (5454). С. 16.
13. Тамара Левицька. Образотворче мистецтво. Романтична малярська палітра Петра Собка. Культура і життя. № 33 (4501). 17 серпня. – 2012. С. 9.
14. Микола Дьомін. Екстремальний пленер у центрі Європи. Віче-інформ. 4–10. 09. 2014. № 36. С. 16.
15. Микола Дьомін. Загублений світ волинської савани. Віче-інформ. 18–24. 09. 2014. № 38. С. 16.
16. Микола Дьомін. Бессарабські метаморфози. Віче-інформ. 13–19. 08. 2015. № 32. С. 7.
17. Тамара Левицька. 4 травня 80 років від дня народження П.С. Собка (1936) – українського художника. Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік. Волин. краєзнав. музей. Луцьк, 2015. С. 123–127.
18. Микола Дьомін. Храми Петра Собка. Каталог. Волинська організація НСХУ. – 2021. С. 20.